



Report No. 39737-XX

Procena siromaštva na Kosovu

Tom II. Procena trendova iz neuporedivih podataka



3 oktobar 2007

VALUTA I EKVIVALENTNE JEDINICE

(od 3. oktobra 2007.)

Jedinica valute	=	Evro
1 US\$	=	0.71 Evro

SKRAĆENICE

AE	Ekvivalent odraslog
CPI	Indeks potrošačkih cena
Dom	Domaćinstvo
EAR	Evropska agencija za rekonstrukciju
IBD	Istraživanje budžeta domaćinstva
IMŽS	Istraživanje merenja životnog standarda
ITPD	Istraživanje troškova i prihoda domaćinstva
JE	Jugoistočna Evropa
KDSP	Plan i razvojna strategija za Kosovo
LIC	Zemlje sa niskim prihodom
MIC	Zemlje sa srednjim prihodom
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRSP	Ministarstvo za rad i socijalna pitanja
PA05	Procena siromaštva 2005
PEIR	Javna potrošnja i institucionalni pregled
PIS	Privremene institucije samouprave
PO	Popisna oblast
SIDA	Švedska agencija za međunarodni razvoj
TRG	Tehnička radna grupa
UNMIK	UN misija na Kosovu
ZSK	Zavod za statistiku Kosova

SADRŽAJ

ZAHVALNOST	I
POGLAVLJE 1: ISTRAŽIVANJE BUDŽETA DOMAĆINSTAVA (IBD) I PRAĆENJE SIROMAŠTVA NA KOSOVU	1
A. POSTOJE PROBLEMI UPOREDIVOSTI PODATAKA	2
B. TEŽINSKI FAKTORI UZORAKA UNOSE DODATNU NESIGURNOST	3
C. VEROVATNE POSLEDICE: POTROŠNJA	4
D. VEROVATNE POSLEDICE: PROCENE SIROMAŠTVA	6
POGLAVLJE 2: SIROMAŠTVO – ALTERNATIVNE PROCENE	9
A. POST-STRATIFIKACIJA	12
B. POREĐENJE SAMO 2003. I 2005. GODINE	14
C. METODOLOGIJA UPOREDIVIH SKUPOVA POTROŠNJE	15
D. POREĐENJE SVIH GODINA	17
E. UPOREĐIVANJE PODATAKA O SIROMAŠTVU IZ IMŽS I IBD	18
POGLAVLJE 3: ZAKLJUČCI I PREPORUKE	21
A. PREPORUKE	21
PRILOG A: TABELE I PODACI	23
PRILOG B: REZULTATI DOBIJENI KORIŠĆENJEM RAZLIČITIH DEFINICIJA GODINA ISTRAŽIVANJA	29
LITERATURA	33

Spisak tabela

Tabela 1.1: Veličina Stanovništva Po Ciklusu Istraživanja I Godini	4
Tabela 1.2: Pregled Ograničenja Istraživanja I Njihov Uticaj Na Procene Siromaštva	5
Tabela 1.3: Siromaštvo Brojano Po Glavi Po Lokaciji I Etničkim Oblastima, Koristeći Metodologiju Pa05	7
Tabela 1.4: Siromaštvo Brojano Po Glavi Po Etničkoj Pripadnosti Nosioca Domaćinstva	8
Tabela 2.1: Pregled Rezultata Metodologija Za Uporedive Procene Siromaštva.....	11
Tabela 2.2: Pregled Procena Siromaštva Iz Korišćenih Metodologija	12
Tabela 2.3: Stope Siromaštva Sa Sadašnjim Ponderisanim I Ponovno Ponderisanim Vrednostima.....	13
Tabela 2.4: Postupak Uzorkovanja U Istraživanju Budžeta Domaćinstava Bosne I Hercegovine	14
Tabela 2.5: Stope Siromaštva Korišćenjem Pa05 Metodologija I Uporedivi Ca	15
Tabela 2.6: Robustne Granice Siromaštva Zasnovane Na Doslednim Prehrambenim Artiklima Granica Siromaštva U Hrani Isključuje Sopsvenu Potrošnju.....	16
Tabela 2.7: Stope Siromaštva Dobijene Korišćenjem Metodologije Redukovane Grupe Proizvoda.....	16
Tabela A.1: Upoređivanje Prethodnih Metodologija	23
Tabela A.2: Upoređivanje Istraživanja.....	25
Tabela A. 3: Procenat Promena U Glavnim Artiklima U Upoređivanju Od Istraživanja Do Istraživanja	26
Tabela A. 4: Alternativne Definicije Potrošačkih Kategorija I Stope Siromaštva	26
Tabela A. 5: Dosledno Postavljana Pitanja Kroz 4 Istraživanja.....	27
Tabela A. 6: Definicija Potrošačkih Kategorija Za Različite Metodologije.....	28
Tabela A. 7: Granice Siromaštva U Različitim Metodologijama (U Evrima, Po Ekvivalentu Odraslog Mesečno).....	28
Tabela B.1: Uvođenje Novih Upitnika.....	29
Tabela B.2: Statistika Siromaštva Dobijena Korišćenjem Pa05 Metodologije	29
Tabela B.3: Stope Siromaštva Dobijene Korišćenjem Pa05 Metodologije.....	30
Tabela B.4: Detaljna Dijagnostika Siromaštva Sa Revidiranim Potrošačkim Kategorijama	30
Tabela B.5: Stope Siromaštva Dobijene Korišćenjem Alternativne 31Potrošnje I Metodologijama Granice Siromaštva	31

Spisak slika

SLIKA 1.1: UKUPNO STANOVNIŠTVO U MILIONIMA I VELIČINA DOMAĆINSTVA	3
--	---

SLIKA 1.2: PROSEČNA MESEČNA POTROŠNJA DOMAĆINSTVA, U NOMINALNIM CENAMA.....	4
SLIKA 1.3: PROCENE STOPE SIROMAŠTVA I UTICAJ PROMENA U UPITNIKU.....	6
SLIKA 2.1: KUMULATIVNA RASPODELA I RASPODELA GUSTINE POTROŠNJE ZA DONJIH 50 PROCENATA STANOVNIŠTVA.....	12

Lista okvira

OKVIR 2.1: BOSNA I HERCEGOVINA IBD: PRIMER UZORKOVANJA BEZ POPISA	14
OKVIR 2.2: ANALIZA PROMENA	17

ZAHVALNOST

Ovaj izveštaj je proizvod zajedničkih napora osoblja Zavoda za statistiku Kosova iz Službe za istraživanje budžeta domaćinstava, koju čine Baškim Belačqa, Bekim Canoli i Emina Deliu i tehničkog tima Svetske banke, koji čine Endrju Dabalen i Ana Gueorguieva, podržani od strane Sasun Tsurunijan i Špenda Ahmetija. Izveštaju je doprinela podrška Odeljenja za međunaradni razvoj Ujedinjenog kraljevstva, koje je velikodušno finansiralo Poverenički fond kao podršku izgradnje kapaciteta i analitičkih aktivnosti Programskog rada na siromaštvu zapadnog Balkana.

Ovaj izveštaj ne bi bio moguć bez veoma velikog uključivanja i podrške Odeljenja za socijalnu statistiku Zavoda za statistiku Kosova.

Tim se ljubazno zahvaljuje analitičkom radu IMF-a (Makro statistike), EAR i Ministarstvu za poljoprivredu PIS, KKS i Vlaznimu Bitićiju (Migracije).

Timu su veliki doprinos predstavljali komentari i smernice dobijeni od Petera Lanjouva (saradnik recenzent), Pierele Paci (saradnik recenzent), Asad Alama, Ardo Hansona, Elizabet Huibens, Feliksa Martina, Kantan Šankar, Džulian Lampieti, Ruslana Jemcova, Kinon Skot, Gero Karleto, Markusa Goldštajna, Gabrijel Demombines, Huana Munjoza i Johana Mistiaenu.

Izradi ovog izveštaja izuzetno su doprinele izvrsne priredivačke sposobnosti Suzan Padilja.

POGLAVLJE 1: ISTRAŽIVANJE BUDŽETA DOMAĆINSTAVA (IBD) I PRAĆENJE SIROMAŠTVA NA KOSOVU

Od 2002. godine Kosovo sprovodi godišnja ispitivanja budžeta domaćinstava (IBD). Na prvi pogled, raspoloživost godišnjih preseka detaljnih podataka o troškovima za potrošnju domaćinstava treba da sugeriše da bi trebalo da budemo u stanju da pratimo siromaštvo i nejednakost tokom vremena. Međutim ispitivanje promena u siromaštvu i nejednakosti tokom vremena na Kosovu nosi nekoliko izazova. Glavni problem je uporedivost podataka zbog (i) promena u izgledu ispitivanja i (ii) velikih grešaka uzorkovanja. Prvo, veoma raznolika iskustva u drugim zemljama su pokazala da čak i male promene u načinu prikupljanja podataka o troškovima/potrošnji ili prihodima mogu da imaju značajan uticaj na procenu siromaštva. Ova iskustva su dokumentovala da do razlika u proceni siromaštva tokom vremena može da dođe zbog promena u načinu ispitivanja, a ne zbog stvarnih promena u materijalnom položaju domaćinstava. Sa druge strane težinski faktori uzoraka ispitivanja usložili su problem pošto oni uvode pristrasnost ili grešku uzorkovanja koje nije moguće izmeriti. Uzorkovanje je zasnovano na zastarelim podacima o stanovništvu i uz ograničeni nadzor ispitivanja.

U ovom izveštaju koristimo nekoliko metoda da bi napravili procene siromaštva koje su dosledne tokom vremena. Prvo, pokušali smo da napravimo uporedivu potrošnju sabiranjem stavki koje su bile definisane na isti način i fokusirali smo se samo na godine u kojima upitnici nisu menjani. Drugo, koristimo postupak prilagođavanja koji se oslanja na nekoliko promenljivih čija se definicija nije menjala tokom vremena da bi ažurirali distribuciju siromaštva tokom vremena. Rezultati ovih različitih metoda pokazuju da je u periodu od 2002. do 2006. siromaštvo bilo veliko, iznosilo je oko 45 procenata, a ne postoji dokaz da je došlo do održivog poboljšanja u materijalnom položaju domaćinstava na Kosovu.

Preporuke za prikupljanje podataka za praćenje siromaštva koje proizilaze iz istraživanja su, prvo, održavanje doslednosti u anketnom upitniku, drugo, sprovođenje popisa stanovništva i treće naglasak na boljoj administraciji i dokumentaciji istraživanja.

1.1 Prva procena siromaštva za Kosovo sprovedena je 2001. na osnovu istraživanja Merenje životnog standarda koje je izvršeno nad 2880 domaćinstava u periodu od septembra do decembra 2000. godine. Mada nije održan popis, učinjeni su napor da se stvori reprezentativni uzorak stanovništva Kosova. Bile su napravljene ažurirane liste domaćinstava i izvučeni su reprezentativni uzorci po regionima odgovornosti (AOR), ruralnim/urbanim i etničkim albanskim/srpskim oblastima.

1.2 U junu 2002. godine na Kosovu je počelo sprovođenje istraživanja budžeta domaćinstava (IBD). IBD je izvršio Zavod za statistiku Kosova uz tehničku pomoć Švedske statistike koju je finansirala SIDA. Do danas su sprovedena četiri kruga IBD (Tabela 1.1). ZSK je zajedno sa Švedskom statistikom odredio uzorak koji treba da bude istražen svakog maja meseca. Prvo IBD istraživanje počelo je juna 2002. godine i trajalo je do maja naredne godine. Drugo istraživanje (2003) je pratilo isti ciklus. Ali 2005. godine ZSK je prešao na kalendarsku godinu (od januara do decembra iste godine) za unošenje razlika u upitnicima, ali zadržavajući vremenski okvir uzorkovanja koji počinje sredinom godine. Prema tome, trenutno, svaki upitnik se proteže na dva uzorka.

1.3 Istraživanje budžeta domaćinstava daje solidnu osnovu za praćenje siromaštva na Kosovu. IBD je postalo ključno istraživanje u kosovskim naporima da se izgradi dugoročni sistem za nadgledanje i procenu. Ono ima neke osnovne principe održivog istraživanja. U potpunosti je finansirano od strane vlade, a sprovodi ga osoblje ZSK (uz tehničku podršku razvojnih partnera). Služba za IBD ZSK takođe je predstavila inovacije u tradicionalnom IBD-u, uključujući dodatne module, od kojih je najnoviji bio onaj o migraciji i doznakama (2005) i vremenu korišćenja (2006).

A. POSTOJE PROBLEMI UPOREDIVOSTI PODATAKA

1.4 **Ispitivanje promena u siromaštvu i nejednakosti tokom vremena na Kosovu, susreće se sa nekoliko izazova.** Sa IMŽS u 2000. i serijom IBD u 2002. godini, dolazimo u iskušenje da zaključimo da je moguće praćenje promena u materijalnom položaju u prvoj polovini 2000. godine. Ali postoje praktični problemi. Glavni problem je to što podaci nisu uporedivi. Postoje tri promene kroz istraživanja zbog čega postoje teškoće u praćenju promena materijalnog položaja tokom vremena. U donjem tekstu je dat spisak svake od ovih promena i razmatraju se potencijalne posledice za procenjivanje promena u siromaštvu i nejednakosti.

(a) Problem # 1: Dnevnik nasuprot sećanjima

1.5 Glavna razlika između IBD za 2002. godinu i narednih serija IBD je u načinu kako su domaćinstvima postavljana pitanja da se prisete troškova za kupljene robe i usluge. U prvom IBD od domaćinstava je traženo da beleže dnevne troškove u periodu od dve nedelje. Ovo se odnosi na hranu, proizvode za sopstvenu potrošnju i većinu neprehrambenih artikala, kao što su odeća, obuća i troškovi za obrazovanje i zdravstvo. Prelazak sa kraćeg na duži period registrovanja (nedeljni dnevnik) verovatno će dovesti do toga da domaćinstva zaborave neke detalje potrošnje pa zbog toga i ne registruju svu potrošnju. Ovo bi verovatno imalo ozbiljan uticaj na proizvode koji se često kupuju, kao što je hrana.

(b) Problem #2: Dizajn istraživanja – predefinicija potrošnih artikala

1.6 Druga razlika, koja će najverovatnije imati uticaj na uporedivost podataka u toku serija IBD je nivo razdvajanja potrošnih artikala. Ovo se odvija u dva oblika. U istraživanju iz 2002. godine, domaćinstva su beležila potrošne artikale na praznom papiru, ali je u narednim godinama domaćinstvima obezbeđen spisak artikala. Između prvog i drugog istraživanja nije bilo značajnih razlika u spisku. Čini se da je domaćinstvima u toku drugog istraživanja bio ponuđen isti spisak, koji su prijavila intervjuisana 2002. godine. Međutim, do 2005. godine, nivo neslaganja je porastao i spisak je sadržao više artikala. Najznačajnija promena bila je u načinu izjavljivanja potrošnje sopstvenih proizvoda. U ovom slučaju artikli grupisani u 12 kategorija (mesni proizvodi, živina, žitarice, i tako dalje). Pored toga, kada se radi o potrošnji dobara iz sopstvene proizvodnje, period registrovanja nije promenjen sa dnevnog na nedeljni, kao što je to bio slučaj sa drugim artiklima, već sa dnevnog na mesečni. Prelazak sa kraćeg spiska na duži (razdvajanje artikala) je verovatno vodilo većoj prijavljenoj potrošnji.

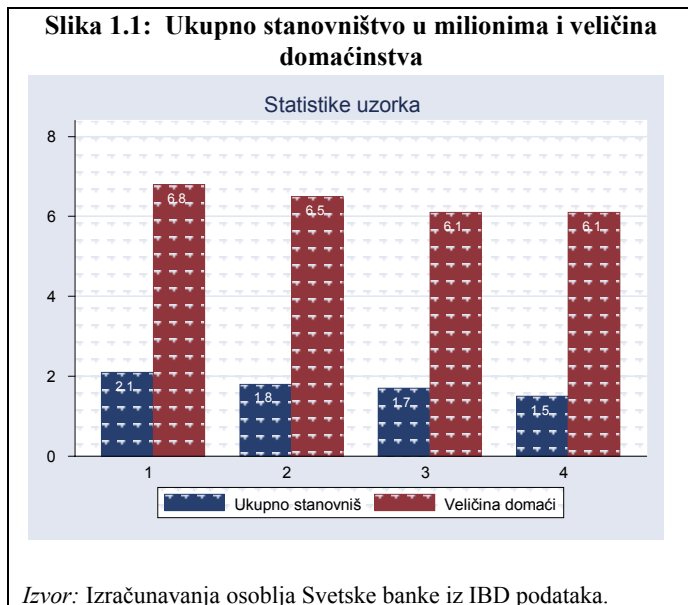
(c) Problem #3: Dizajn istraživanja - IMŽS nasuprot IBD

1.7 Kao prvo istraživanje posle sukoba, IMŽS procene i profil siromaštva bili bi dobra početna tačka za uspostavljanje polazne linije za sistem praćenja i procene, koji je sada učvršćen kroz IBD. Međutim, osim činjenice da su IMŽS i IBD sprovedeni iz istog okvira uzorka – to jest, ispitivana domaćinstva u IBD su izabrana iz istih popisnih oblasti koje su izabrane za IMŽS – ova dva istraživanja se razlikuju na više načina (**Tabela A.1**). Prvo, raspodela potrošnje se može da se

razlikuje zbog neuspeha da IMŽS uzme u obzir razlike koje postoje između sezona. IMŽS je sproveden u periodu od 3 meseca (od septembra do decembra 2000. godine), dok IBD prikuplja informacije od domaćinstava (mada različite svakog meseca) tokom cele godine. Ukoliko se desilo da su tri meseca kada je sproveden IMŽS predstavljali period niske (visoke) potrošnje, tada raspodela potrošnje može da bude niža (veća) od raspodele prema IBD. Drugo, period beleženja potrošnje, razlikuje se u ova dva istraživanja. U IMŽS, hrana i najčešće kupovani neprehrambeni artikli, beležili su se nedeljno ili mesečno, dok su ređe kupovana dobra i usluge bili beleženi na 12 meseci. Nasuprot ovome, IBD je prvo započeo vođenjem dvonedelnog dnevnika (dnevno beleženje) za hranu i najčešće neprehrambene troškove, a zatim je to promenjeno na nedeljno beleženje. Konačno, IMŽS je dalo domaćinstvima mnogo manji spisak potrošačkih artikala (46 prehrambenih proizvoda), u poređenju sa spiskom IBD koji sadrži preko 100 artikala. U praktičnom smislu, teško je prevazići jednu razliku, ali tri čini problem skoro nepremostivim.

B. TEŽINSKI FAKTORI UZORAKA UNOSE DODATNU NESIGURNOST

1.8 Težinski faktori uzoraka uvode dodatnu nesigurnost. IBD na Kosovu koristi popis iz 1981. godine kao referencu za stanovništvo. Ovo je zatim ažurirano za svaki ciklus istraživanja pravljenjem novog spiska popisnih oblasti, ali nije jasno kako su ažurirane informacije korišćene u narednim istraživanjima. Pored zastarelog okvira uzorkovanja zbog ograničenih sredstava, kontrola na terenu bila je ograničena. Kao rezultat toga, postoji značajna neizvesnost koja okružuje demografsku statistiku IBD-a za svaku godinu. Ona prikazuje obuhvaćeno stanovništvo računato iz težinskih faktora uzoraka u IBD. U okviru svakog ciklusa istraživanja ono takođe predstavlja prosečnu veličinu domaćinstva uzorkovanih domaćinstava prema godini i ciklusu.



Čini se da je procenjeno stanovništvo opalo za oko 25 procenata između 2002 i 2005. godine. Gledano iz perspektive ovog perioda, to predstavlja period bez sukoba i/ili neprirodnih šokova u smrtnosti, ne postoji jasno opravdanje za ovu masivnu promenu u proceni stanovništva.

1.9 Ono što je zapanjujuće je to što se čini da ponekad istraživanje dolazi iz potpuno različitih populacionih grupa. Konkretno, dok je prosečna veličina domaćinstva 2002. godine bila blizu 7, ona je pala na oko 6 u 2005. godini. Osim toga, udeo ruralnog stanovništva se dramatično promenio. Na primer, ruralno stanovništvo se smanjilo sa 73 na 65 procenata ukupnog stanovništva. IMŽS iz 2001. godine govori o ruralnom stanovništvu koje čini 62.4 procenta ukupne populacije. Istraživanje poljoprivrednih domaćinstava govori da ruralno stanovništvo čini oko 65 procenata u 2004. i 2005. godini. Na osnovu iskustva iz Albanije (Carletto *et al*, 2004.), očekujemo da stopa unutrašnje mobilnosti ostane prilično stabilna tokom vremena. Jedna od posledica ove masivne promene u proceni stanovništva je pojava ogromne nestalnosti u procenivanju dela stanovništva ispod granice siromaštva.

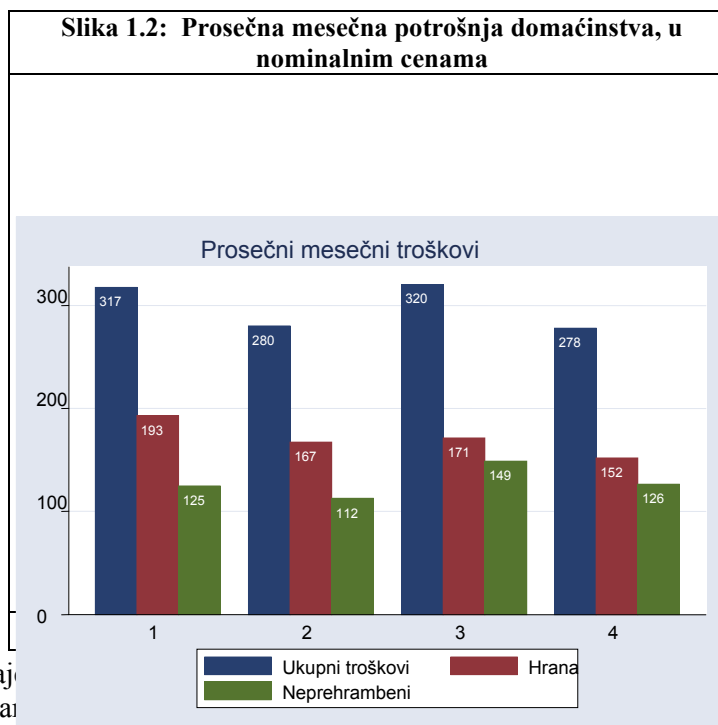
Tabela 1.1: Veličina stanovništva po ciklusu istraživanja i godini

IBD procene	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	
Ukupno stanovništvo, u milionima	2.1	1.8	1.7	1.5	
Broj domaćinstava, u hiljadama	306.1	281.6	281	249.4	
Veličina domaćinstva	6.8	6.5	6.1	6.1	
Ruralno, kao % ukupnog stanovništva	72.5	73.4	65.9	64.6	
Referentsna statistika stanovništva.	2001	2002	2003	2004	2005
Izvor:	IMŽS	IRS i IPD		IPD	ID
Ukupno stanovništvo	1.97	1.9			
Ruralno, kao % ukupnog	62.4				
Ruralno u milionima	1.23	1.3		1.3	1.3

Izvor: Izračunavanja osoblja Svetske banke iz podataka IBD i IMŽS: Svetska banka, Procena siromaštva na Kosovu (2001); Istraživanje radne snage (IRS) i Istraživanje poljoprivrednih domaćinstava (IPD), su procene iz relevantnih publikacija ZSK.

C. VEROVATNE POSLEDICE: POTROŠNJA

1.10 Iskustva iz celog sveta su dokumentovala uticaj i veličinu razlika na potrošnju u periodu prisećanja. U svim slučajevima duži periodi prisećanja vode ka manjim deklariranim troškovima (Tabela 1.3). Na primer, u Indiji domaćinstva od kojih je traženo da izjave nedeljne troškove za hranu imala su 15 do 20 procenata veću potrošnju po glavi stanovnika od onih od kojih je traženo da izjave troškove za hranu za period od 30 dana, uglavnom zato jer su domaćinstva sa kraćim periodom prisećanja izjavljivala veće troškove za hranu po glavi stanovnika (Taroci, 2002; Deaton, 2001). U drugoj studiji Deaton (2003) govori o eksperimentu u kojem je skraćivanje perioda prisećanja za prehrambene artikle sa 30 na 7 dana imalo za rezultat 30 procenata veću potrošnju (1.1 procenat dnevno). Amenuvegbe (1990) pokazuje iz istraživanja domaćinstava u Gani da su za 13 najza 2.9 procenata za svaki dodati da definicijama troškova za hranu do kojih dolazi zbog neslaganja spiskova, imaju za rezultat značajno nižu potrošnju po glavi stanovnika u zemljama, kao što su Brazil, Ekvador i El Salvador. Na primer, mesečni troškovi po glavi stanovnika u El Salvadoru bili su 32 i 15



procenata veći na desetom i devedesetom postotku za domaćinstva koja su dobila dugačak spisak.

1.11 Dijagnostički rad na podacima za Kosovo pokazuje da je na podatke o troškovima uticala promena perioda beleženja. Ovaj obrazac je u skladu sa prethodnim očekivanjima, kao što je dokumentovano u gornjem tekstu u više drugih zemalja. Ovo ukazuje da koristeći (2003) rezultate Deatona i konstatujući da na hranu otpada 50 procenata od ukupne potrošnje na Kosovu, trebalo bi da očekujemo najmanje 4 procenta nižu potrošnju u 2003. godini, u poređenju sa 2002, samo po osnovu promena perioda beleženja (1.1 procenat x 7 x 0.5). U stvarnosti nalazimo da je ukupna srednja potrošnja u 2002. godini, dobijena korišćenjem dnevnika, bila za oko 10 procenata veća od srednje potrošnje u 2003. godini, kada je korišćeno nedeljno beleženje. To je predstavljalo povećanje od 15 procenata u odnosu na srednju vrednost u 2005. godini. Srednja vrednost potrošnje hrane pala je za 13 procenata u periodu od 2002. do 2003. godine, ali i za 21 procenat u periodu od 2002. do 2005. godine.

Tabela 1.2: Pregled ograničenja istraživanja i njihov uticaj na procene siromaštva

<i>Pitanja dizajna istraživanja i upitnika</i>	<i>Mogući efekti</i>	<i>Reference</i>	<i>Dokazi uticaja u podacima IBD</i>	<i>Interakcija i konačni efekat na siromaštvo</i>
Slab okvir uzorkovanja	Nereprezentativno stanovništvo, veličina domaćinstva, podgrupe koje bi trebalo da budu stabilne	Demery i Grootaert (1994), Howes i Lanjouw (1997)	<u>Procene stanovništva:</u> 2.1 miliona u 2002/03 1.5 u 2005/06 <u>Ruralni udeo:</u> 73% u 2002/03 65% u 2005/06 (Tabela 1.1)	Interakcija sa svim ostalim izmerenim greškama istraživanja i vodi nemerljivim neobjektivnostima
Prelazak sa otvorenih na zatvorena pitanja o troškovima	Moguće povećanje u izjavljenim procenama potrošnje	Trenutno nema kontrolisanih eksperimenata	Sopstvena proizvodnja je opala za oko 30% od 02/03 do 05/06 (Tom I, Tabela A.1)	Siromaštvo: potcenjeno u 2005-06 ili precenjeno u 2002-03
Promena perioda beleženja sa dnevnog na nedeljni	Pad u izjavljenim troškovima od oko 4%	Za istraživanje vidi Deaton i Kozel (2005)	Ukupni troškovi za hranu opali su za 21% od 02/03 do 05/06 (Tom I, Tabela A.1)	Siromaštvo: potcenjeno u 2002-02 ili precenjeno u 2005-06.
Promena u broju podkategorija izjavljenih troškova	Pad u broju kategorija uzrokuje pad u izjavljenim troškovima	Lanjouw i Lanjouw (2001) i mnogi drugi	Sopstvena proizvodnja pada za oko 4% nakon promene broja kategorija sa preko 85 na 12.	Iinterakcija sa promenama u periodu beleženja i tipu pitanja, pa prema tome ne može da se izdvoji.
Kratak period beleženja	Precenjeno siromaštvo	Gibson (2005)	Sezone u procenama siromaštva (Tabela B.4)	Precenjeno siromaštvo

Izvor: Izračunavanja osoblja Svetske banke iz podataka IBD i relevantnih referenci.

1.12 Efekat promene perioda beleženja može da bude posebno ozbiljan za određene podkomponente potrošnje. Kao što je pomenuto u gornjem tekstu, beleženje sopstvene potrošnje je prošlo kroz dve značajne promene. Jedna je promena perioda beleženja sa dnevnog na mesečni period. Druga je ta što je u drugom i narednim istraživanjima domaćinstvima dat zbirni spisak na osnovu kojeg su trebali da beleže sopstvenu potrošnju. Tačnije, spisak za sopstvenu potrošnju je promenjen sa 85 u 2002. na 12 artikala u narednim istraživanjima (Tabela 1.2). Obe promene verovatno imaju za rezultat nedovoljno izveštavanje o troškovima. Srednja

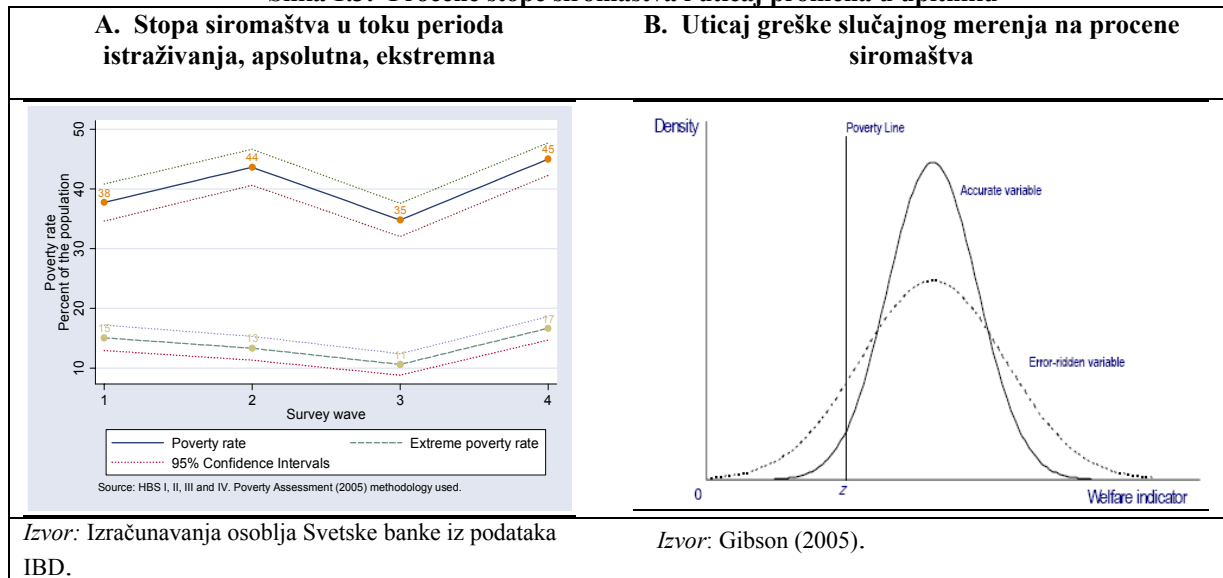
vrednost sopstvene potrošnje pala je za 4 procenta u periodu od 2002. do 2003. godine i za 30 procenata u periodu od 2002. do 2005. godine. Obzirom da mali farmeri – oni sa manje od 3 hektara zemlje – izjavljuju da koriste 70 procenata svojih proizvoda za sopstvenu potrošnju (ZSK, 2005), promene koje su uvedene u praćenje ove podkomponente potrošnje predstavljaju ozbiljan problem za verodostojno merenje ukupne potrošnje i konačno, siromaštva na Kosovu.

1.13 Mogućnost da promena dizajna istraživanja dovodi do promena u podacima o potrošnji (a time i do promena u materijalnom položaju) ne može da bude odbačena. Udeo hrane je pao sa 61 na 54 procenata u periodu od 2002 do 2005. godine. Sa jedne strane ovo bi mogao da bude pokazatelj da domaćinstva postaju bogatija i da prelaze sa prehrambenih proizvoda na neprehrambene. Međutim, dokazi za ovu alternativnu hipotezu nisu jaki. Prvo, makroekonomski podaci pokazuju stabilan inflacioni režim (moguće čak i deflaciju) i zanemarljiv rast. Drugo, troškovi za neprehrambene proizvode ostaju stabilni u toku istraživanja, za razliku od hrane i njenih podkomponentata. Konkretno, udeo podkomponentata, kao što su hleb, meso i jaja i mlečni proizvodi u ukupnim troškovima ne pruža dokaze o zameni ovih glavnih artikala. Uzeto zajedno, čini se da promene u periodu bleženja verovatno puno utiču na uočene promene, obzirom da, kao što je predviđeno, ove promene u periodu beleženja verovatno imaju najveći uticaj na najčešće kupovane artikle, kao što je hrana. Jednostavno rečeno, obzirom da su ove promene u potrošnji (materijalnom položaju) posmatrane u kontekstu nekoliko promena u dizajnu istraživanja, teško je osporiti činjenicu da uočene promene nisu posledica promena u dizajnu istraživanja.

D. VEROVATNE POSLEDICE: PROCENE SIROMAŠTVA

1.14 Prelazak sa dnevnog beleženja na duže periode prisećanja dovodi do nedovoljnog izveštavanja o potrošnji, što zauzvrat vodi do većih procenjenih stopa siromaštva. U 2002. godini udeo ljudi koji žive ispod granice siromaštva procenjen je na 37 procenata. Koristeći ukupnu potrošnju koja je dobijena na isti način i prilagođena inflaciji, udeo stanovništva ispod granice siromaštva povećao se na 44 procenata u 2003. godini, zatim opao na 35 i ponovo porastao na 45 procenata u 2005. godini.

Slika 1.3: Procene stope siromaštva i uticaj promena u upitniku



1.15 Gledano drugačije, razdvajanje potrošačkih artikala, uvodi grešku merenja u promenjivu (Tabela 1.2). Ukoliko je greška merenja slučajna, onda nema uticaja na procene srednje vrednosti ili ukupnog broja stanovnika, ukoliko je uzorak dovoljno veliki. Međutim, ovakve greške bi sistematski favorizovale procene siromaštva. Na Slika 1.3 prikazana je situacija u kojoj je tačan indikator materijalnog položaja upoređen sa indikatorom koji je posledica greške. Stopa siromaštva je oblast ispod funkcije materijalnog položaja, pa do granice siromaštva, i na nju utiču nesavršeno mereni indikatori materijalnog položaja ili nepravilno određena granica siromaštva.

1.16 **Težinski faktori uzorkovanja povećavaju nestalnost procenjenog siromaštva.** U Tabela 1.3 upoređene su procenjene stope siromaštva sa i bez težinskih faktora. Poređenje kolona sa težinskim faktorima i onih bez njih pokazuje zašto korišćenje težinskih faktora, onako kako su trenutno postavljeni, uvodi nestalnost. Veličina promena je dodatno prenaplašena korišćenjem ponderisane statistike. Na primer, čini se da su za urbane oblasti ponderisane stope siromaštva opale za 5 procentnih poena, dok su neponderisane opale samo za tri procenta. Za ruralne oblasti vrednost pretpostavljenog povećanja u siromaštvu je mnogo manja kada težinski faktori uzorkovanja nisu uključeni. Ovi nalazi ukazuju na potrebu za doslednim postupkom izračunavanja težinskih faktora uzoraka.

Tabela 1.3: Siromaštvo brojano po glavi po lokaciji i etničkim oblastima, koristeći metodologiju PA05

	<i>Ponderisano</i>				<i>Neponderisano</i>			
	<u>2002-03</u>	<u>2003-04</u>	<u>2004-05</u>	<u>2005-06</u>	<u>2002-03</u>	<u>2003-04</u>	<u>2004-05</u>	<u>2005-06</u>
Ukupno	37.7	43.7	34.8	45	45.4	44.5	34.4	44.3
Ruralno	34.4	44.2	37.2	49.2	42.1	46.2	37.5	49
Urbano	46.6	42.1	30.3	37.4	48.1	42.7	31.4	39.7
Albanske oblasti	37.8	43.8	34.9	43	45.3	45.1	34.5	41.7
Srpske oblasti	33.5	40.8	33.3	80.4	44.1	38.4	33.8	70.3

Izvor: Izračunavanja osoblja Svetske banke iz IBD. Metodologija je kao u proceni siromaštva iz 2005. godine. Ponderisani se odnose na težinske faktore na pojedinačnom nivou, a neponderisani na težinske faktore veličine domaćinstva.

1.17 Ove neizvesnosti se protežu kroz nekoliko procena. Kao dodatak procenama na nacionalnom nivou po ciklusima, procenjene su stope siromaštva stanovnika ruralnih i urbanih oblasti i za albanske i srpske etničke grupe. Na primer, procene siromaštva po etničkoj pripadnosti, bilo da su definisane kao oblasti koje uglavnom naseljavaju te etničke grupe ili prema etničkoj pripadnosti glave domaćinstva, su veoma nestabilne. Na primer, stopa siromaštva kod Srba se kreće u granicama od 35 do 80 procenata. One su posebno osetljive na uključivanje sopstvene proizvodnje. Na primer, u Tabeli A.2 gde smo predstavili stope siromaštva prema različitim skupovima potrošnje sa istom granicom siromaštva, koeficijent varijacije (standardno odstupanje iznad srednje vrednosti) stope siromaštva povećao se uključivanjem sopstvene proizvodnje za ponderisane podatke. U svim slučajevima su uočeni ovi problemi velikih razlika između ponderisanih i neponderisanih podataka i u kratkom vremenskom periodu.

1.18 Čini se da su podaci iz 2004-05. (ciklus III) posebno problematični. Ovo istraživanje je bilo urađeno na isti način kao i u ciklusima II i IV (2003-04 i 2005-06), tako da bi teoretski oba istraživanja trebalo da budu uporediva. Međutim, smatramo da je posebno osetljivo uključivanje potrošnje neprehrambenih proizvoda. Procenjena pomeranja materijalnog stanja sa i bez uključivanja neprehrambenih proizvoda su (nerealno) velika. Ovo vodi zaključku da procenjena

siromaštva nisu uporediva, posebno u periodu od 2002. do 2003. U narednom poglavlju, ćemo pokušati da rešimo ovo pitanje na više načina i damo preliminarne procene trendova siromaštva na Kosovu.

Tabela 1.4: Siromaštvo brojano po glavi po etničkoj pripadnosti nosioca domaćinstva

	<i>Ponderisano</i>				<i>Neponderisano</i>			
	<u>2002-03</u>	<u>2003-04</u>	<u>2002-03</u>	<u>2003-04</u>	<u>2002-03</u>	<u>2003-04</u>	<u>2002-03</u>	<u>2003-04</u>
Albanci	37.4	43.8	32.1	42.5	45.2	45	32.9	41.1
Srbri	30.1	36	34.3	81.7	39.1	35.7	33.8	70.2
Ostali	57.6	53	67.2	51.7	58.2	59.5	57.6	56

Izvor: Izračunavanja osoblja Svetske banke iz IBD. Metodologija je kao u proceni siromaštva iz 2005. godine. Ponderisani se odnose na težinske faktore na pojedinačnom nivou, a neponderisani na težinske faktore veličine domaćinstva.

POGLAVLJE 2: SIROMAŠTVO – ALTERNATIVNE PROCENE

2.1 Dvostruki problem (i) zbog moguće pristranosti podataka i (ii) zbog brojnih promena u dizajnu upitnika, čini da procene IBD istraživanja budu samo sugerišuće kada se radi o trendu i trebalo bi da budu korišćene samo kao vodič kreatorima politike. Brojne promene u dizajnu istraživanja ne omogućavaju ubedljivo opoređivanje nivoa i trendova u siromaštvu u periodu od 2002. do 2005. godine. Pokazali smo da prelazak sa dnevnog na nedeljni ili duži period beleženja od 2002 do 2003. godine i nakon toga za posledicu ima verovatno nedovoljno izveštavanje kada se radi o potrošnji, pa prema tome i precenjenju stopu siromaštva. Takođe smo rekli da smanjenje broja artikala za sopstvenu potrošnju sa 85 na 12 u 2002. godini u poređenju sa 2003. godinom i narednim godinama, doprinosi nedovoljnom izveštavanju o problemima potrošnji (što za posledicu ima precenjivanje siromaštva) u drugom i narednim ciklusima. Konačno, metodologija uzorkovanja koja ukazuje na brojniju populaciju i veću veličinu domaćinstava u 2002. godini u poređenju sa 2003. i narednim godinama, verovatno će kao rezultat imati smanjenje potrošnje po glavi za datu granicu siromaštva potcenjeno siromaštvo u 2002. godini u poređenju sa 2003. i narednim godinama. Dok s jedne strane znamo mogući pravac uticaja ovih promena u dizajnu na potrošnju i siromaštvo, ne možemo tačno da znamo veličinu uticaja ovih promena na potrošnju ili siromaštvo. Zbog toga potraga za alternativnim metodama za postizanje uporedivosti, postaje neophodna.

2.2 **Koristili smo nekoliko tehnika procenjivanja da bi smo otklonili neke od ovih problema.** U tom cilju predstavljamo kratak opis preduzetih mera koje su se odnosile na (a) pitanja uzorkovanja i (b) neuporedive mere materijalnog položaja.

(A) Pitanja uzorkovanja: Obzirom da su podaci IBD zasnovani na zastarelim uzorcima i da je kontrola istraživanja bila veoma ograničena, kod podatka je moguća određena neobjektivnost. Da bi otklonili ovaj problem, koristili smo postupak **post-stratifikacije**. Ova metoda kalibriše težinske faktore da bi se dobile demografske procene iz IBD koje su uporedive za spoljnim izvorima.

2.3 Čak i kada je pitanje uzorkovanja uzeto u obzir, problem neuporedivosti procena potrošnje još uvek postoji. Prema tome, primenili smo sledeće korake u cilju otklanjanja ovog drugog problema:

(B) Uporedivost mera materijalnog stanja: Koristimo dve glavne metode da bi smo obezbedili uporedive skupove potrošnje.

- **Poređenje samo 2003. i 2005. godine:** Obzirom da su se najveće i najproblematičnije promene desile u periodu od 2002. do 2003. godine, jedna od strategija je da se ignoriše istraživanje iz 2002. godine i da se sa analizom siromaštva započne od 2003. Da podsetimo, podaci za period od 2003. pa do 2005. godine imaju isti period beleženja. Nivo razdvajanja/grupisanja artikala takođe se može smatrati istim, obzirom da su bile izvršene samo manje promene. Na primer, broj prehrambenih artikala je opao sa 114 na 107 u periodu od 2003. do 2004. godine, a slična promena je izvršena i kod neprehrambenih artikala. Ali sveukupno, broj promena potrošačkih artikala potrošnje i njihov doprinos zbirnoj potrošnji bio je zanemariv. Naše obrazloženje za isključivanje istraživanja iz 2004. godine je da su promene blagostanja veoma osetljive na uključivanje

potrošnje neprehrambenih artikala. Prema tome, koristimo tri metodologije za upoređivanje siromaštva u periodu od 2003. do 2005. godine:

- Prvo, koristimo isti način izgradnje zbirne potrošnje i granice siromaštva koji je korišćen u prethodne dve procene siromaštva. Ovo nazivamo **PA05 metodologijom** (skraćena za procenu siromaštva 2005). Zatim direktno upoređujemo stope siromaštva.
 - Drugo, metod koji su razvili Landžou i Landžou (2001) korišćen je za dobijanje **uporedive zbirne potrošnje**, što uključuje jedino dosledno beleženje potrošačkih artikala i i najmanje nestalnih artikala.
 - Treće, izradili smo **skraćeni komplet potrošnje**, koji se sastoji samo od proizvoda za koje je informacije o cenama prikupila služba za cene ZSK u cilju preračunavanja granice siromaštva za podatke iz 2003-04. godine.
- **Poređenje svih godina:** Poslednja mogućnost je upoređivanje svih godina. Međutim, kao što je rečeno u gornjem tekstu, ovo ne može da bude urađeno bez dodatnih prilagođavanja. Postoje dva moguća načina za prilagođavanje stopa siromaštva u cilju postizanja uporedivosti.
 - Prvi način poznat kao **inverzno merenje verovatnoće** ima za cilj uparivanje raspodele potrošnje ili bilo kojih drugih pokazatelja materijalnog stanja između dva istraživanja. On ponovo ponderiše merenje siromaštva u 2002. godini koristeći kao pondere verovatnoću posmatranja koje pripada uporednom istraživanju, recimo za 2003. godinu (Taroci, 2005; DiNardo i ostali 1996). Na sličan način može se uporediti 2002. sa 2004. i 2002. sa 2005. godinom.
 - Drugi način na koji ćemo se pozivati kao nai metodologiju **ekonometrijske projekcije** služi da se proceni model potrošnje korišćenjem podataka iz 2002. godine i da se zatim koriste procenjeni parametri iz modela za 2002. godinu za prognozu ili predviđanje potrošnje u narednim godinama. Poslednji korak je je dodavanje prognozi potrošnje procene nepracenog dela potrošnje (u smislu greške) da bi se dobila kompletna potrošnja. Rezultati ove metodologije još uvek nisu kompletni i nisu izneti ovde.

2.4 Sve metode sugerišu da je stopa siromaštva ostala na srednjem nivou od oko 40 procenata u periodu od 2002. do 2005. godine. Rezultati različitih metodologija procene predstavljeni su u Tabeli 2.1. Mada trendovi ne pokazuju dosledno iste pravce kretanja, obrazac koji se pojavljuje je obrazac stagnirajućeg siromaštva. Metodi PA05 i skraćene potrošnje ukazuju na stagnirajuću stopu siromaštva: promena sa 44 na 45 procenata. Uporedivi skup potrošnje ukazuje na neznatan pad sa 49 procenata iz 2003-04 na 46 procenata u 2005-06. Metodologija inverzno merenje verovatnoće takođe potvrđuje da je siromaštvo ostalo veoma slično u periodu 2002-03. do 2005-06, sa samo malim povećanjem od oko 3 procentna poena od 2003. do 2005. godine Ovi zaključci se ne menjaju suštinski ukoliko su ciklusi drugačije definisani. Posebno kada se kalendarska 2005. godina koristi kao poslednji talas, rezultati pokazuju samo malo opadanje u siromaštvu. Videti Dodatak B i posebno Tabela B.5.

Definicija zbirne potrošnje (ZP)	Definicija granice siromaštva	
ZP sa PA 05 metodologijom	Granica siromaštva u 2002. prilagođena sa CPI	
	<i>Ponderisano</i>	<i>Neponderisano</i>
2002-03	37.6	45.7
2003-04	43.6	44.5
2004-05	34.8	34.4
2005-06	45	44.3
Uporediva ZP (Landžou i Landžou 2001)	Robustna granica siromaštva	
	<i>Ponderisano</i>	<i>Neponderisano</i>
2002-03		
2003-04	48.5	48.7
2004-05	41.3	41.3
2005-06	45.6	44.7
ZP I koristeći inverzno merenje verovatnoće (Taroci, 2005)	Granica siromaštva u 2002.	
	<i>Ponderisano</i>	<i>Neponderisano</i>
2002-03	42.7	
2003-04		
2004-05		
2005-06	45.6	

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

Metodologija	Osnovna godina	Poslednja godina	Promena
	<u>Stope siromaštva</u>		
A. Pitanja uzorkovanja	2003/04	2005/06	
1. Post-uslojavanje	43.5	45.1	Otprilike isto
B. Uporedivost mera blagostanja			
Upoređuje samo 2003/04 i 2005/06	2003/04	2005/06	
2. PA 05	43.6	45	Otprilike isto
3. Uporedivi skup potrošnje	48.5	45.6	Neznatan pad
4. Skraćeni komplet potrošnje	36.3	36.2	Isto
Poređenje sva istraživanja 2002-2005	2002/03	2005/06	
5. Inverzno merenje verovatnoće	42.7	45.6	Neznatno povećanje

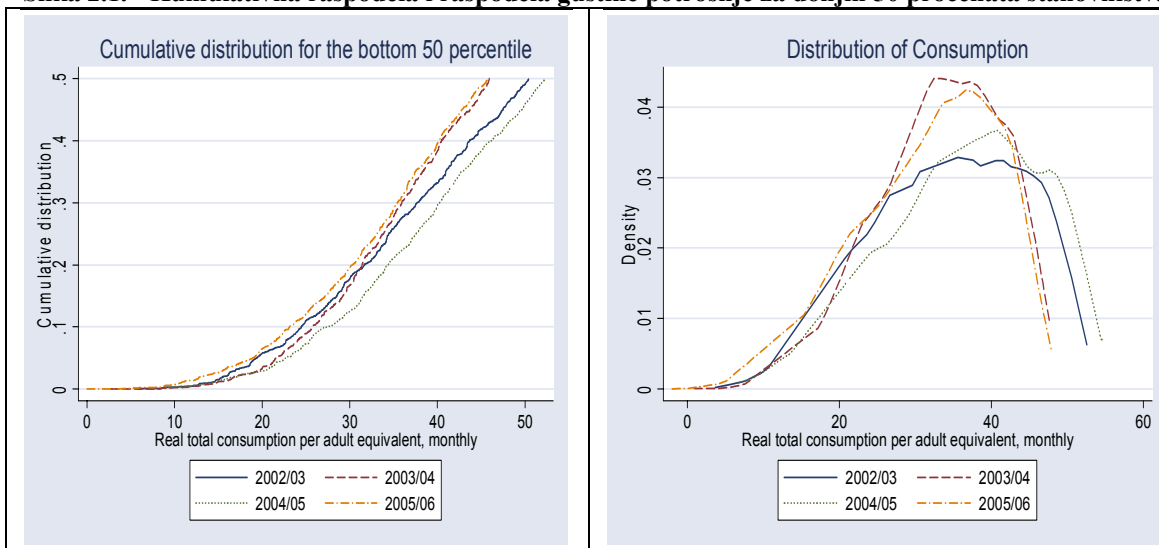
Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

2.5 Rezultati predstavljeni u glavnom delu izveštaja (Tom I) su samo za 2003/04 i 2005/06, ponovo izmereni da bi se uparili sa ne-IBD baziranim procenama ruralnog i urbanog stanovništva. U ovom tomu, predstavljamo rezultate od gore pomenutih metodologija, sa ciljem da se vidi da li su rezultati Toma I, to jest nemanjanje trenda siromaštva, potvrđeni. Ukratko, u ovom tomu preduzimamo analizu osetljivosti.

A. POST-STRATIFIKACIJA

2.6 Zbog zastarelog okvira uzorkovanja i zbog ograničenih sredstava za nadziranje istraživanja, na uzorak iz IBD verovatno će uticati nezanemarljivo uzorkovanje i greška neuzorkovanja. Kao što je razmotreno u Poglavlje 1: B. čini se da uzorci istraživanja za svaku godinu dolaze iz različite populacije. Ovo se takođe odrazilo na raspodelu zbirne potrošnje. Kao što se vidi na Slika 2.1, kumulativna raspodela potrošnje iz godine u godinu čak ukazuje na stohastičku dominaciju 2005/06 nad ciklusima iz 2002/03 i 2004/05. Ovi podaci takođe pokazuju sličnost između perioda 2003/04 i 2005/06 i ciklusa 2002/03 i 2004/05. Sumnjamo da su uzrok ovakvih obrazaca promene u upitniku i postupku uzorkovanja.

Slika 2.1: Kumulativna raspodela i raspodela gustine potrošnje za donjih 50 procenata stanovništva



Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

2.7 Proces uzorkovanja i administracija istraživanja su slabo dokumentovani. Kvalitet spiska popisnih oblasti je slab: razlika između urbanog i ruralnog je čisto administrativna; klasifikacija po etničkoj pripadnosti se ne pridržava strogih pravila, a opis geografskih granica popisnih oblasti je zastareo (Anderson, 2002a). Pored toga, usled nedostatka odgovarajuće kontrole klasifikacija PO nije urađena (Anderson, 2002c), ponovo pravljenje spiska velikih PO može da bude nepotpuno, a nedostaje i kontrola ispitivača na terenu. Neke oblasti koje su bile prenaseljene u 1981. godini, sada više nisu i suprotno. Ovo predstavlja veliku grešku uzorkovanja i moguću neobjektivnost u procenama IBD. Takođe postavlja se pitanje nedovoljne pokrivenosti.

2.8 Metodologija ponovnog ponderisanja prilagođava težinu uzorka povezanu sa svakim ispitivanim domaćinstvom, tako da se urbano i ruralno stanovništvo poklapaju sa podacima koji ne proizilaze iz IBD. Generalno, podaci istraživanja i njegovi težinski faktori uzorkovanja su ponovno prilagođeni i korišćeni su post-stratifikovani težinski faktori da bi se prilagodila distribucija sa nekim spoljnim podacima (Lor, 1999). Metodologija prilagođavanja je jednostavna i koristi faktor skaliranja, tako da izmerena ukupna veličina stanovništva u svim israživanjima odgovara onoj iz spoljnih izvora. Zatim, ona takođe uparuje distribuciju ruralnih i urbanih domaćinstva u poređenju sa onom iz drugih istraživanja (Tabela 1.1). Rezultujuće ukupno ponderisano stanovništvo i veličina domaćinstva su mnogo uporedivija (druga polovina Tabela 2. 3. Takođe uparujemo distribuciju veličine domaćinstva u svakom sloju i dobijamo veoma slične rezultate

2.9 Ponovno ponderisana stopa siromaštva potvrđuje vremenski trend nemanjanja siromaštva tokom vremena, dok je nestalnost procena opala. Stopa siromaštva, posle ponovnog ponderisanja ponovo iznosi oko 45 procenata za period 2003-04 i 2005-06. U isto vreme, njen pad u 2002. i 2004. godini je manji nego kada je računat bez post-stratifikacije. Međutim, čini se da je ovaj postupak nedovoljan za izjednačavanje uzoraka. U sledećim fazama analiza će prilagoditi ostale grupe za koje su dostupni zvanični podaci, kao na primer penzioneri i studenti.

Tabela 2. 3: Stope siromaštva sa sadašnjim ponderisanim i ponovno ponderisanim vrednostima

Ciklus istraživanja	Procene stanovništva (mil)	Prosečna veličina domaćinstva	Stopa ekstre mnog siromaštva (%)	Stopa apsolutnog siromaštva (%)
Sadašnji ponderisani uzorak				
2002-03	2.05	6.8	15.0	37.8
2003-04	1.82	6.5	13.3	43.7
2004-05	1.71	6.1	10.7	35.5
2005-06	1.52	6.1	16.5	45.6
Ponovno ponderisani uzorak				
2002-03	1.9	8.5	15.3	38.7
2003-04	1.9	8.0	13.6	43.5
2004-05	1.9	7.4	10.6	34.8
2005-06	1.9	7.7	16.7	45.1

B. POREĐENJE SAMO 2003. I 2005. GODINE

(a) Metodologija PA05

2.10 Stopa siromaštva je oko 45 procenata u periodu 2003-04 i 2005-06, sa značajnim padom u 2004-05 koji još uvek nije objašnjen. Koristimo tri metoda za poređenje stopa siromaštva u periodu od 2003 do 2005. godine Prvi metod koristi istu granicu siromaštva koja je korišćena pri proceni siromaštva iz 2005 (PA05), prilagođenu za iznos inflacije radi procene stopa siromaštva. Poređenje sve tri godine pokazuje da su nivoi siromaštva stagnerali u vremenu od početka do kraja ovog perioda. Stopa siromaštva iznosila je 44 procenata u 2003. i 45 procenata u 2005. godini Ali u 2004/05 dolazi do velikog pada siromaštva na 35 procenata. Dok je obrazac promene dosledan makroekonomskom razvoju, dolazi do preokreta od 2.6 procenata u rastu BDP u

periodu 2003-04 i 2004-05. Takav pad u kratkom vremenskom periodu ukazuje na neobično visoku elastičnost rasta smanjenja siromaštva¹.

Okvir 2.1: Bosna i Hercegovina IBD: Primer uzorkovanja bez popisa

Uzorkovanje za IBD u Bosni i Hercegovini se suočilo sa sličnim ograničenjima kao i ono na Kosovu. Prvo, nije bilo registra stanovništva ili registra smeštaja, koji bi se koristio u okviru uzorkovanja. Drugo, postojala je verovatno značajna unurašnja migracija i brza promena prebivališta. Treće, osoblje Zavoda za statistiku imalo je ograničena sredstva i malo iskustva u vezi metoda uzorkovanja opšteg stanovništva (Lin, 2004). Proces uzorkovanja za IBD u Bosni i Hercegovini, pratio je korake identifikovane u Tabela 2.4. Postupak je sličan onome kojeg trenutno očekuje osoblje ZSK, uz nekoliko pomena vrednih razlika: popisne oblasti su dobro definisane i stratifikovane; administracija izrade novog spiska popisnih oblasti i upitnika je bolje nadzirana; korišćenje jednakih verovatnoća u fazi odabira PSU i u fazi odabira domaćinstava u okviru PSU.

Tabela 2. 4: Postupak uzorkovanja u istraživanju budžeta domaćinstava Bosne i Hercegovine

Faza uzorkovanja	Koraci	Vreme
Urađeno samo jednom		
Preduzorkovanje	Revidiranje popisnih oblasti da bi se osiguralo sveobuhvatnost i odgovarajuće mape	5 meseci
Ispitivanje na terenu	Sistematski slučajni uzorak iz 50 PO da bi se utvrdio procenat praznih stambenih objekata. Postupak izrade novih spiskova popisnih oblasti i naknadne posete	1 mesec
Urađeno pre istraživanja svake gorine		
1. faza	Sistematsko stratifikovano uzorkovanje 3.65% popisnih oblasti sa jednakom verovatnoćom	
Ponovna izrada PO	Poluintruzivni pristup (posmatranje tamo gde je moguće, na drugim mestima kontakt). Jednodnevne posete po PO.	3 nedelje
2. faza	Sistematski izbor domaćinstava iz novog spiska PO (oko 25% svih PO sa novog spiska) Sistematska podela uzorkovanih domaćinstava u 12 mesečnih uzoraka	

Izvor: Lin (2004).

1 Najverovatnije je da su izjavljeni veći troškovi po domaćinstvima posledica administracije istraživanja i pitanja uzorkovanja. Kao što je prikazano u prethodnom delu, metodologija istraživanja može da dovede do nemerljive neobjektivnosti. Kao što je ranije objašnjeno, greška merenja takođe predstavlja veliki problem za IBD Kosova. Zbog ograničenih sredstava i mogućnosti, administracija istraživanja nije u skladu sa međunarodnim standardima: kontrola ispitivača je kompromitovana, dok su podsticaji za ispitanike promenjeni. Ova nepoznata greška merenja predstavlja poseban izazov kada je fokus na siromaštvu i drugim statistikama distribucije, nego što je to slučaj sa srednjim I ukupnim vrednostima. Dok slučajna greška merenja ne bi trebalo da utiče na procene srednje vrednosti ili ukupnog stanovništva, ukoliko je uzorak dovoljno veliki, takve greške će sistematski činiti procene siromaštva neobjektivnim (Gibson, 2005). Za stope siromaštva i ostale statistike zasnovane na promenljivima, efekat slučajnih grešaka se akumulira, tako da će se greške u merenju nivoa blagostanja domaćinstva odraziti u netačnim procenama zbirnih stopa siromaštva.

2.11 Mada se čini da su poslednja 3 IBD istraživanja veoma slična i da su glavni kandidati za uporedive procene siromaštva, promene u skupu prehrambenih artikala, mogu da utiču na podatke o siromaštvu. IBD istraživanja izvršena u periodu 2003-2005 koriste isti period beleženja. Generalno, postoji pretpostavka da su istraživane grupe slične: uzorci su izvučeni iz tri prilagođena vremenska perioda između kojih nije bilo nikakvih očekivanja značajnih promena u siromaštvu. Međutim, oni koriste različite nivoe grupisanja: na primer, u 2005-06 postojalo je 107 prehrambenih artikala, dok ih je u istraživanjima iz 2003-04 i 2004-05 bilo 114. Dodata je i potrošnja nekoliko neprehrambenih artikala. Moguće je da su promene u dizajnu istraživanja dovele (dovele u zabludu) do pojave pada, a zatim do povećanja siromaštva. Posebno je problematičan period 2004-05, koji je kao što je već pomenuto veoma osetljiv na uključivanje neprehrambene potrošnje.

Tabela 2. 5: Stope siromaštva korišćenjem PA05 Metodologija i uporedivi CA

Granica siromaštva	PA05 metodologija	Uporedivi CA
	2002 GS	Robustna GS
	<u>Stope siromaštva</u>	
2003-04	43.7	48.5
2004-05	34.8	41.3
2005-06	45	45.6

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD .

C. METODOLOGIJA UPOREDIVIH SKUPOVA POTROŠNJE

2.12 Druga metoda, koja prilagođava granicu siromaštva da bi se uzela u obzir indukovana nestalnost potrošnje podkomponenata zbog dizajna istraživanja, pokazuje neznan pad u siromaštvu. Primitili smo da su procene potrošnje i blagostanja za istraživanje iz 2004/05 bile značajno osetljivije na uključivanje potrošnje neprehrambenih proizvoda. Da bi se usmerili na ovaj problem, koristimo metodologiju (uporedivi skup potrošnje) koja utvrđuje granicu siromaštva svake godine. Prvo određujemo granicu siromaštva u hrani za referentno stanovništvo koristeći samo uporedivu potrošnju prehrambenih proizvoda. Zatim određujemo granicu apsolutnog siromaštva za svaku godinu, bez parametara (videti Okvir 2.1).

2.13 Razlika između robustne granice i granice siromaštva iz procene siromaštva u 2005. godini (Tabela 2.6) nije samo rezultat inflacije tokom perioda, već takođe odražava činjenicu da istraživanje iz 2005. godine sadrži sveobuhvatniju definiciju potrošnje od istraživanja iz 2003 i 2004. godine, kao i pitanja koja proističu iz neobjektivnog uzorkovanja i greške merenja u drugoj polovini 2004. godine. Na osnovu ovih robustnih granica siromaštva, učestanost siromaštva na Kosovu je neznatno opala sa 48 procenata u periodu 2003-04 na 46 procenata u 2005-06. Ovo je u suprotnosti sa uočenom činjenicom da se siromaštvo neznatno povećalo od 2003 do 2005. godine, kada je bila prilagođena samo inflacija. Pored toga, veličina pada u periodu 2003-04 i 2004-04 je mnogo manja nego kada je bila uključena potrošnja sopstvenih proizvoda. Sadašnji trend pokazuje da je siromaštvo opalo sa 48 procenata na 41 procenat u periodu od 2003 do 2004. godine.

Tabela 2. 6: Robustne granice siromaštva zasnovane na doslednim prehranbenim artiklima. Granica siromaštva u hrani isključuje sopstvenu potrošnju

	2003-04	2004-05	2005-06
Robustna granica siromaštva u hrani	26.2	27.11	22.75
Konačna robustna granica siromaštva	41.84	44.21	40.39
CPI prilagođeno sa PA05 za granicu siromaštva u hrani	28.35	28.35	28.34
CPI prilagođeno sa PA05 za granicu siromaštva	43	43.01	43

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD. U evrima po ekvivalentu odraslog, mesečno, po cenama iz juna 2002. godine.

Metodologija redukovane grupe proizvoda

2.14 Ova četvrta metodologija preračunava granicu siromaštva za podatke iz perioda 2003-04 (drugi ciklus) koristeći informacije koje ne potiču iz IBD u vezi cena 40 artikala. Izračunavanje granice siromaštva je zasnovano na ukupnoj potrošnji domaćinstva za određeno referentno stanovništvo. Prema tome granica siromaštva izračunata za podatke iz perioda 2002-03 u proceni siromaštva za 2005. godinu je zasnovana na beleženjima potrošnje iz perioda 2002-03. Kao što smo ranije ukazali, potrošnja u periodu 2002-03 registrovana je korišćenjem dnevne potrošnje i razlikuje se od načina registracije koji je korišćen narednih godina. Nažalost, u toku istraživanja iz 2003-04 nisu prikupljane informacije o cenama koje bi nam omogućile da replikujemo granicu siromaštva za te podatke. Koristeći informacije o cenama koje ne potiču iz IBD, u mogućnosti smo da izračunamo cene redukovane grupe proizvoda od 40 artikala.

Tabela 2. 7: Stope siromaštva dobijene korišćenjem metodologije redukovane grupe proizvoda

Ciklus istraživanja	Prilagođena potrošnja ekvivalenta odraslog	Granica za hranu	Ukupna granica siromaštva	Granica ekstremnog siromaštva	Ukupna stopa siromaštva
2003-04	52.26	22.39	39.01	5.85	36.28
2004-05	59.73	21.84	38.05	4.84	27.23
2005-06	52.12	21.83	38.03	8.89	36.19
Jedinica	Evra/mesečno	Evra/mes.	Evra/mes.	%	%

Izvor: Izračunavanja osoblja Svetske banke iz podataka IBD. Granica siromaštva 2. ciklusa je preračunata korišćenjem 40 glavnih prehranbenih artikala. Granice siromaštva za talase 1, 3, 4 su oborene u odnosu na granice siromaštva iz 2. talasa, korišćenjem CPI.

2.15 Na osnovu ovih novih granica siromaštva, stope siromaštva na Kosovu su stagnerale od 2003. do 2005. godine, pa prema tome potvrđuju rezultate ostalih metoda. Granica siromaštva je niža od one izračunate za 2002. godinu obzirom da je ona skraćena. Granica siromaštva, izračunata korišćenjem informacija o cenama iz IBD za podatke iz 2002-03, bila je 43 evra mesečno, dok je ova 22 evra mesečno. Prema tome čini se da su stope siromaštva niže. Niže stope siromaštva nisu rezultat bilo koje stvarne promene u blagostanju, već jednostavno ove tehnike procene. Trend siromaštva je podatak koji pruža odgovarajuće informacije. Rezultujući trend siromaštva potvrđuje nalaze iz drugih procena da stope siromaštva stagniraju.

Okvir 2.2: Analiza promena

Ovde prikazana analize promena u siromaštvu zasnovana je na podacima potrošnje iz istraživanja budžeta domaćinstva na Kosovu za periode 2003-04, 2004-05 i 2005-06. Moduli potrošnje se razlikuje prema ciklusima istraživanja: IBD iz 2005 uključuje više artikala nego istraživanje iz 2003. i 2004. godine. Zato što se moduli potrošnje razlikuju bilo je neophodno sastaviti zajedno uporedive skupove potrošnje (CCA) iz svakog istraživanja. CCA je jedinstvena vrednost potrošnje u svakom istraživanju i urađena je tako da nizovi grupisanih komponenata u istraživanjima iz perioda 2003-2004 i istraživanja iz 2005. godine budu paralelni. Zbog toga što je CCA urađen samo za potrebe povećanja uporedivosti podataka u toku dve godine na najveću moguću meru, on nije identičan ukupnoj zbirnoj potrošnji koja je korišćena u prvom delu izveštaja, Tom I.

Prateći metodologiju koju su razradili Landžou i Landžou (2001) definišemo skraćenu granicu siromaštva u hrani samo na osnovu kategorija uključenih u CCA. (Imajući u vidu razlike između CCA i ukupne zbirne potrošnje, ne bi bilo pametno da se granice siromaštva zasnovane na ukupnoj zbirnoj potrošnji primene na CCA (videti Tabelu B.5). Granica siromaštva u hrani, z , definisana je kao prosečan trošak za ove uporedive artikale, stanovništva od 30 do 50 procenata (26.2 evra za 2003-04). Robustna konačna granica siromaštva, Z , izvedena iz ove skraćene granice siromaštva u hrani, iznosi 41.8 evra za istraživanje iz 2003-04, odnosno 44.2 i 40.4 evra mesečno za istraživanja iz 2004-05 i 2005-06. Svaka granica je izračunata neparametralno, uzimajući u obzir prosečnu ukupnu potrošnju u uzorcima domaćinstava, pri čemu su troškovi za hranu jedan procenat od z , 2 procenta od z , u povećavajućim opsezima do 5 procenata od z . Konačna granica siromaštva Z je zatim dobijena kao prosečna vrednost ovih vrednosti. Vrednosti su prikazane u Tabeli 2.6.

Glavna pretpostavka na kojoj se zasniva ova metodologija je da troškovi za robe koji su uključeni u CCA imaju odnos prema Engelovoj krivoj prema sveobuhvatnijem merenju troškova. Engelov zakon kaže da što je veći ukupan trošak, to je manji udeo troškova za hranu. Čini se da je ova pretpostavka u skladu sa ovim podacima. Ostale pretpostavke koje moraju da budu ispunjene da bi ova metodologija bila robustna, su stabilni obrasci troškova i merenje podataka bez grešaka. Dodatni zahtev koji je potreban da bi poređenje bilo robustno je da se koristi jedino merenje siromaštva po glavi stanovnika. Problem sa merama većeg reda za siromaštvo je taj što relativna distanca između nivoa potrošnje siromašnih i granice siromaštva može da se poveća kada komponente u zbirnoj potrošnji postanu sveobuhvatnije.

Treba naglasti da činjenica da dva istraživanja nisu identična znači da su CCA u najboljem slučaju samo približno uporedivi. Kao rezultat toga, korišćenje CCA uvodi nivo nemerljive greške koja je van granica uobičajene greške uzorka. Prema tome, očigledne promene u toku vremena treba pažljivo tumačiti.

D. POREĐENJE SVIH GODINA

2.16 Postupci korišćeni u ovom delu uključuju procenjivanje ekonometrijskih odnosa između blagostanja i karakteristika domaćinstva sa podacima iz perioda 2002-03, korišćenjem niza karakteristika koje su zajedničke za sva ova istraživanja. Procenjeni odnos je zatim korišćen za (a) ažuriranje distribucije objašnjavajućih promenljivih u kasnijim istraživanjima sa

informacijama o uslovnoj verovatnoći (procenjeni odnos) iz istraživanja iz 2002. godine (Inverzno merenje verovatnoće)².

Inverzno merenje verovatnoće

2.17 IMV se sastoji od dva koraka procene i ona ispravlja razlike u distribuciji potrošnje između dva istraživanja. U prvoj etapi, podaci za 2002. i upoređujuću godinu su kombinovani i procenjeni su logit ili probit model, gde je zavisna promenljiva 1, ukoliko se posmatranje odnosi na 2003. godinu, odnosno 0 u drugim slučajevima, a nezavisne promenljive su skup promenljivih koje se nisu menjale od istraživanja do istraživanja. Ovo nam omogućava da dobijemo predviđenu verovatnoću da je posmatranje deo 2003. (tendencija rezultata). U drugoj etapi, procenjena tendencija rezultata se koristi za ponovno merenje siromaštva u 2002. godini. Ponovno izmerene procene siromaštva daju uporedivo siromaštvo za 2003. godinu. Radeći istu stvar za 2004. i 2005. godinu, dobijamo nizove siromaštva koji su uporedivi sa podacima za 2002. godinu.

2.18 **Rezultati procene dobijeni korišćenjem metodologije IMV takođe sugerišu da se siromaštvo, brojano po glavi stanovnika, povećalo.** Naši preliminarni rezultati uz korišćenje podataka iz 2005-06 i 2002-03, jedino sugerišu da su rezultati siromaštva verovatno ostali isti. Rezultati ukazuju na neznatno povećanje, ali veličina rasta zavisi od karakteristika domaćinstava navedenih u koraku 1. Do povećanja sa 42 na 45 procenata u periodu od 2002. do 2005. godine, dolazi ukoliko se koristi veliki skup karakteristika domaćinstava (Tabela 1.2). Ukoliko koristimo ograničeniji skup karakteristika domaćinstava, onda je implicirano povećanje siromaštva veće.

E. UPOREĐIVANJE PODATAKA O SIROMAŠTVU IZ IMŽS I IBD

2.19 IMŽS i IBD podaci nisu direktno uporedivi zbog razlika u definiciji artikala, stratifikaciji i periodima beleženja. Procena siromaštva (PS) iz 2001 dala stopu siromaštva od 50 procenata uz korišćenje podatke IMŽS iz 2000. godine, dok je PS iz 2005. godine za rezultat imala stopu siromaštva od 37 procenata uz korišćenje podatka IBD iz 2002. godine. Iako se u oba izveštaja procenjuju troškovi domaćinstava i relevantna granica siromaštva, njihovi rezultati nisu uporedivi zbog toga što se IMŽS i IBD istraživanja značajno razlikuju u svojoj reprezentativnosti i dizajnu istraživanja. Reprezentativnost istraživanja je teško oceniti zbog nedostatka skorijeg popisa stanovništva. Pored toga, okvir uzorkovanja IMŽS bio je revidiran za potrebe IBD. Postoje značajne razlike u procenama stanovništva u urbanim i ruralnim oblastima, kao i za etničke grupe (Procena siromaštva, 2005).

2.20 Dizajn upitnika onemogućava dobijanje uporedivih indeksa siromaštva. Glavna razlike su u definicijama stavki potrošnje i u periodu beleženja. Međutim, teorijski metoda inverznog merenja verovatnoće, takođe bi trebalo da bude primenljiva i u ovom slučaju. Pored tog postoji i nekoliko metodoloških razlika u izračunavanju indeksa siromaštva u ovim dvema procenama siromaštva. Glavne metodološke razlike su isključivanje trajnih artikala i uključivanje troškova za zdravstvo u zbirnu potrošnju uz korišćenje podataka IBD (Tabela 1.2). Poređenja radi, PS koja je koristila podatke iz IMŽS uključuje trajne artikle, ali isključuje troškove zdravstva. Druga razlika u proceni rezultata siromaštva u dve PS potiče od potrebe da se uzme u obzir dizajn istraživanja kada se izračunavaju procene. IBD istraživanje je stratifikovano na urbanom/ruralnom nivou i nivou etničkih grupa, ali procena siromaštva iz 2005. godine nije prilagođena ovom obrascu

² Postupak blisko prati metodologiju razvijenu u Taroci (2005).

stratifikacije. Prema tome, teško je uporediti koliko se međusobno razlikuju ove dve procene. Zbirna potrošnja po ekvivalentu odraslog i granice siromaštva suizračunate na isti način.

POGLAVLJE 3: ZAKLJUČCI I PREPORUKE

3.1 IBD demografske procene ukazuju da postoji nemerljiva pristrasnost usled zastareslog okvira uzorkovanja i ograničene istraživačke administracije. Podaci iz istraživanja impliciraju netačno smanjivanje stanovništva sa oko 2 miliona na 1.6 miliona, kao i veoma nestalne informacije o urbanom i ruralnom stanovništvu. Ove procene ukazuju na pristrasnost uzorkovanja koja ne može da bude otklonjena bez odgovarajućeg okvira uzorkovanja. Trenutni okvir uzorkovanja za dobijanje podataka IBD (i druga istraživanja ZSK kao što je LFS) datira od 1981. godine. Uzorak izvučen iz okvira iz 1981. godine daje procenu stanovništva iz tog okvira. Razlika između raspodele stanovništva iz 1981. godine i trenutne raspodele ukazuju na veoma veliku grešku uzorkovanja i moguću pristrasnost. Pored toga administracija istraživanja obezbeđuje veoma ograničeno nadgledanje na terenu.

3.2 **Promene u upitnicima koji se koriste u anketi dodatno čine siromaštvo neuporedivim između različitih godina.** Upitnici IBD-a i način na koji je od ispitanika traženo da prijavi svoju potrošnju drastično su promenjeni u periodu od 2002/03 do 2004/05, posle čega su svake godine uvedene dodatne promene. Kao što literatura ovo dokazuje, promene u periodu beleženja i neodređivanje kategorija daju različite procene potrošnje, čak i kada u stvarnosti ne postoji razlika u potrošnji.

3.3 **Koristimo šest metoda koje se odnose na pitanja neuporedivosti podataka i uzorkovanja.** Za uzorkovanje koristimo post-kalibraciju da bi uparili IBD procene sa drugim procenama stanovništva. Takođe isključujemo nestabilne cikluse, pošto na primer izgleda da obrasci potrošnje iz 2004/05 nisu uporedivi sa onima iz 2003/04 ili 2004/05. Da bi se uzela u obzir neuporedivost načina na koji su podaci o troškovima prikupljeni, koristimo prvo, istraživanje sa uporedivim upitnicima i drugo, sva istraživanja, ali kod kojih su otklonjene razlike u obrascima potrošnje, korišćenjem ekonometrijskih projekcija i inverznih merenja verovatnoće.

3.4 Na osnovu ove opsežne analize osetljivosti ne nalazimo čvrst dokaz o poboljšanju materijalnog položaja domaćinstava na Kosovu u poslednje tri godine. Rezultat koji potkrepljuje specifikaciju i različite metodologije ukazuje da ne postoji značajno povećanje ili smanjenje u stopama siromaštva na Kosovu u periodu od 2003/04 do 2005/06.

A. PREPORUKE

3.5 **Doslednost u pogledu upitnika koji se koriste u istraživanjima trebalo bi da bude cilj sledećih istraživanja.** Čak i male promene u načinu kako se postavljaju pitanja o troškovima mogu da dovedu do razlika u izjavljenoj potrošnji, čak i ukoliko ne postoje stvarne promene obrasca potrošnje domaćinstava. Promene u anketnim upitnicima ne bi trebalo da budu uvedene bez prethodnog eksperimenta na slučajnom uzorku. Eksperiment slučajnog uzorka/mini-istraživanje omogućio da se testira uticaj izmena u pitanjima koja se koriste za izjavljivanje troškova.

3.6 **Hitno je potreban popis da bi se dobio osnov za nepristrasno uzorkovanje.** Nažalost, zbog nesprovođenja popisa, četiri godine prikupljanja podataka nije bilo dovoljno da se dobiju pouzdani podaci koji bi obezbedili smernice za vođenje politike. Popis će u potpunosti rešiti pitanje uzorkovanja za buduća istraživanja i verovatno će moći da se upotrebi retroaktivno da bi se prilagodili težinski faktori ranijih uzoraka.

3.7 Neophodna je bolja administracija istraživanja i dokumentacija o svim koracima u toku procesa i o podacima. Trenutno nad administracijom istraživanja skoro i da nema bilo kakvog nadzora. Dodatni nadzor će uticati na budžet IBD samo marginalno, ali će imati veliki uticaj na poboljšanje kvaliteta podataka. Drugo, dokumentacija u vezi svih postupaka je veoma ograničena. Ovaj korak je u najmanju ruku skup, ali će unaprediti kvalitet podataka i njihovu korisnost.

PRILOG A: TABELE I PODACI

Tabela A.1: Upoređivanje prethodnih metodologija

		Procene siromaštva SB			
		2001 ³		2005 ⁴	
Stope siromaštva		Apsolutno	Ekstremno	Apsolutno	Ekstremno
	Ukupno	50.3	11.9	Ukupno	37.0
	Ruralno	52.0	11.6	Ruralno	34.1
	Urbano	47.5	12.5	Urbano	Nije dostup
				Priština	36.4
				Ostalo	47.1
					7.7
					19.1
Podaci	IMŽS 2000 Vremenski okvir: Sept – Dec 2000. Okvir uzorkovanja: 2, 880 domaćinstava. Ruralno: zasnovano na istraživanju o proceni štete na stambenim objektima (1999). OEBS-ova registracija glasača u urbanim sredinama. Reprezentativnost: Urbano/ruralno. Oblast odgovornosti, etničke grupe.			IBD 2002-2003 Vremenski okvir: 6/2002-5/2003. Okvir uzorkovanja: 2400 domaćinstava Slično IMŽS sa revidiranom primarnom jedinicom uzorkovanja. Reprezentativnost: Urbano/ruralno; etnička grupa.	
Zbirna potrošnja	Hrana: 1. Kupljena hrana u poslednjih 30 dana u 39 kategorija, količina i vrednost. 2. Skladištena hrana u poslednjem mesecu i u prošloj godini, 7 kategorija. 3. Sopstvena proizvodnja, pokloni. 4. Nedostatak hrane. Troškovi smeštaja i kirije: Isključeni. Neprehrambeni artikli: lični artikli, usluge u domaćinstvu. Trajni artikli: vrednost kirije. Obrazovanje: Uključeno, jednogodišnje beleženje. Zdravstvo: isključeno			Hrana: 1. Troškovi na hranu. 2. Sopstvena proizvodnja 3. Nedostatak hrane Troškovi smeštaja i kirije: Isključeni. Neprehrambeni artikli: lični artikli, usluge u domaćinstvu polutrajni artikli trajni artikli: isključeni; Obrazovanje: Uključeno, metod dnevnika Zdravstvo: Uključeno	

³ Ove informacije su iz Procene siromaštva 2001i Dodatka G IMŽS na Kosovu iz 2000. Dokument sa osnovnim informacijama nalazi se na <http://www.worldbank.org/lms>

⁴ Procena siromaštva na Kosovu (2005) i Tsurunan, Sasun. 2004. "Siromaštvo i nejednakost na Kosovu", izvorni dokument za procenu siromaštva.

	Indeks cena: koristeći jedinične vrednosti (odnos vrednosti i količine) nakon isključivanja obs > 2 st.d. Pašev indeks cena.	Indeks cena: CPI po mesecu i urbanoj/ruralnoj dimenziji.
Ekvivalent odraslih	$EA_i = (A_i + \theta C_i)^\theta$ gde je $\theta = 0.75$. Ekvivalent odraslih = (odrasli + .75 deca) ⁷⁵ . Deca < 15 godina starosti	$EA_i = (A_i + \theta C_i)^\theta$ gde je $\theta = 0.75$. Ekvivalent odraslih = (odrasli + .75 deca) ⁷⁵ . Deca < 15 godina starosti.
Za potrošnju ekvivalenta odraslog	$PEC_i = \frac{TC_i}{(A_i + \theta C_i)^\theta} \times \frac{(A_0 + \theta C_0)^\theta}{A_0 + C_0}$ gde glavno doamćinstvo ima 4 odrasla i 2 dece (A ₀ =4, C ₀ =2).	$PEC_i = \frac{TC_i}{(A_i + \theta C_i)^\theta} \times \frac{(A_0 + \theta C_0)^\theta}{A_0 + C_0}$ gde glavno doamćinstvo ima 4 odrasla i 2 dece (A ₀ =4, C ₀ =2).
Granice siromaštva	Granica siromaštva u hrani: Zasnovano na 2, 100 kalorija po odraslom. Kalorijska struktura od 30-tog do 50-tog procenta stanovništva. Granica za hranu: 1.8529 nemačke marke po odraslom dnevno. Granica siromaštva: 3.498 nemačke marke po odraslom dnevno. Koristeći udeo neprehrambenih artikala za domaćinstvo sa potrošnjom hrane blizu granice za hranu. Udeo hrane= 53.97%.	Ista metodologija kao za 2001. Korpa hrane od 2100 kalorija je procenjena sa informacijama o cenama iz IBD. Kalorijska struktura od 30tog do 50tog procenta stanovništva iz IBD. Granica za hranu: 0.93 eura/dnevno/odrasli. Granica siromaštva: 1.41 evra po odraslom dnevno. Ista metodologija kao za 2001. Udeo hrane = 65.9%.
Konverzija valute	Nedostatak PPP prilagođavajućih indeksa. Konverzija valute koristi stope koje odgovaraju mesecu istraživanja. Nezvanični kurs od 30 do 33 dinara za nemačku marku	PPP nije dostupan. Nije naznačeno.
Ostalo		Stratifikacija nije uzeta u obzir.

Izvor: Svetska banka, Procena siromaštva na Kosovu (2001) i Procena siromaštva (2005).

Tabela A.2: Upoređivanje istraživanja

KOSOVO IBD	Ciklus I	Ciklus II	Ciklus III	Ciklus IV
	IBD_2002-2003	IBD_2003-2004	IBD_2004	IBD_2005
Period korišćen za analize	6/2002-/2003	6/2003-6/2004	6/2004-5/2005	6/2005-5/2006
Broj posmatranja	2400 domaćinstava (960 rural, 1440 urban)	2400 Domaćinstava	2400 domaćinstava	2400 domaćinstava
Dizajn upitnika istraživanja i njegove promene				
Vremenski okvir upoznavanja sa upitniko	6/2002	6/2003	1/2005	1/2006
Troškovi potrošnje hrane				
Period beleženja	Dnevno	Nedeljno	nedeljno	nedeljno
Metod	Dnevnik	Beleženje	Beleženje	Beleženje
Tip pitanja	Otvoren	Zatvoren	Zatvoren	Zatvoren
Kategorije	165	103	103	107
Potrošnja sopstvene proizvodnje				
Količina	da	Ne	ne	ne
Hrana u naturi dobijena kao poklon, donacija	da	Da	da	da
Kategorije	85	12	12	12
Neprehrambeni troškovi				
Obrazovanje	Dnevni dnevnik	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje
Kategorije	14	13	13	13
Zdravstvo	Dnevni dnevnik	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje
Kategorije	6	6	6	11
Ostali neprehrambeni proizvodi				
Odeća	Dnevni dnevnik	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje
Kategorije	31	10	10	10
Domaćinstvo	Godišnje beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje
Kategorije	6	6	6	6
Transport	Dnevni dnevnik	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje
Kategorije	11	5	5	15
Trajna dobra				
Kupovina	da	da	da	da
Vlasništvo	Količina artikala	ne	ne	da
Vrednost	Ne	ne	ne	ne
Kada je kupljeno	Ne	ne	ne	da
Troškovi stanovanja				
Kirija	Ne	da	da	da
Kategorije	2	6	6	6
Procenjena kirija ukoliko je u vlasništvu	Da	da	da	da
Komunalne usluge	Dnevni dnevnik	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje	Nedeljno beleženje
Kategorije	16	24	24	26

Izvor: Relevantni upitnici IBD i paketi podataka .

Tabela A. 3: Procenat promena u glavnim artiklima u upoređivanju od istraživanja do istraživanja

<i>Promena od...</i>	<i>II do III</i>	<i>III do IV</i>	<i>II do IV</i>
Osnova je	03/04	04/06	03/04
Ukupna potrošnja domaćinstava	9%	-13%	-5%
Ukupni troškovi domaćinstava	14%	-13%	-1%
Potrošnja sopstvenih proizvoda ili kupljene hrane	-18%	-12%	-28%
Troškovi hrane (uključujući alkohol i duvan)	2%	-12%	-9%
Neprehrambeni troškovi	32%	-15%	12%

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

Table A.4: Alternativne definicije potrošačkih kategorija i stope siromaštva

<u>Specifikacija potrošačkih kategorija</u>	Stope siromaštva				Koeficijent varijacije
	Ponderisano				
	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	
Osnovna hrana isključujući sopstvenu proizvodnju + osnovna neprehrambena potrošnja isključujući komunalne usluge	77.8	81.7	73	79.7	5%
Gornje, plus sopstvena potrošnja	61.3	68.8	58.8	69.6	8%
Gornje, plus u naturi, nedostatak hrane, alkohol i duvan	55.6	63.5	51.4	62.6	10%
Gornje, plus polutrajni artikli i komunalne usluge	46.4	49.6	38.9	50.1	11%
Gornje, plus obrazovanje	46.4	49.6	38.9	50.1	11%
Gornje, plus medicinske usluge	44.6	47.6	36.8	48.4	12%

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

Tabela A. 5: Dosledno postavljena pitanja kroz 4 istraživanja

Promenljive	Ciklus I	2003-04/III	Ciklus IV
Obrazovanje nosioca domaćinstva i maksimalno obrazovanje u domaćinstvu	Ukoliko ima 7 godina ili stariji: Koje je njegov/njen najviši nivo postignutog obrazovanja? 8 kategorija	Ukoliko ima 6 godina ili stariji: Koje je njegov/njen najviši nivo postignutog obrazovanja? 8 kategorija	Ukoliko ima 6 godina ili stariji: Koje je njegov/njen najviši nivo postignutog obrazovanja? 8 kategorija
Starost (glave domaćinstva)	Koliko je on/ona stara? Starost na poslednjem rođendanu. Upisati "o" za decu ispod jedne godine.	Koliko je on/ona stara? Starost na poslednjem rođendanu. Upisati "o" za decu ispod jedne godine	Koliko je on/ona stara? Starost na poslednjem rođendanu. Upisati "o" za decu mlađu od jedne godine
Pol nosioca domaćinstva Status student/nezaposlen	Kog je pola? Koja je njegova/njena glavna aktivnost u proteklih 12 meseci? 11 kategorija	Kog je pola? Koja je njegova/njena glavna aktivnost u proteklih 12 meseci? 11 kategorija	Kog je pola? Koja je njegova/njena glavna aktivnost u proteklih 12 meseci? 11 kategorija
Izvor prihoda	Koji je glavni izvor prihoda za ovo domaćinstvo? 8 kategorija	Koji je glavni izvor prihoda za ovo domaćinstvo? 8 kategorija	Koji je glavni izvor prihoda za ovo domaćinstvo? 10 kategorija <ново: Doznake iz inostranstva i socijalna pomoć>
Stambeni objekat: zidovi od cigle	Koji je glavni materijal zidova? 4 kategorije; 2=cigle/cementni blokovi.	Da li vaš stambeni objekat ima zidove od blokova, cigli ili cementa?	Da li vaš stambeni objekat ima zidove od blokova, cigli ili cementa?
Stambeni objekat: struja	Da li je vaš smeštaj elektrificiran?	Da li vaš stambeni objekat ima struju?	Da li vaš stambeni objekat ima struju?
Stambeni objekat: tekuća voda u kući	Koji je glavni izvor vode za ovo domaćinstvo? Centralni vodovod, sopstveni vodovod, stojeća pumpa za vodu.	Da li vaš stambeni objekat ima tekuću vodu?	Da li vaš stambeni objekat ima tekuću vodu?
Kupovina trajnih dobara	Da li je iko iz domaćinstva u poslednjih 12 meseci kupio bilo koji...? 57 kategorija	Da li je iko iz domaćinstva u poslednjih 12 meseci kupio bilo koji...? 57 kategorija	Da li je iko iz domaćinstva u poslednjih 12 meseci kupio bilo koji...? 57 kategorija

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

Tabela A. 6: Definicija potrošačkih kategorija za različite metodologije

	PA 05	CA revidiran*	Uporedivi CA
Hrana isključujući sopstvenu proizvodnju	√	√	√
Alkohol i duvan	√	√	
U naturi (dobijeno)	√	√	
Sopstvena proizvodnja	√	√	√
Neprehrambeni, isključujući zdravstvo i obrazovanje	√	√	
Obrazovanje	√	√	
Zdravstvo	√		
Komunalne usluge, isključujući vrednost stambenog objekta	√	√	
Vrednost stambenog objekta			

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD. Napomene: * Određeni artikli koji imaju visoku nestalnost su isključeni (troškovi vazdušnog i morskog transporta; kockanje i paketi za praznike; finansijske i sudske usluge). Komunalne usluge uključuju domaće usluge.

Tabela A. 7: Granice siromaštva u različitim metodologijama (u evrima, po ekvivalentu odraslog mesečno)

Metodologija	2002 PL prilagođen sa CPI	Robustna u uporedivom CA	Bez spoljnog uzroka u uporedivim istraživanjima	Bez spoljnog uzroka u ekonometrijskim projekcijama (ponderisano)	Bez spoljnog uzroka u ekonometrijskim projekcijama (neponderisano)
Ciklus	Granica siromaštva				
2002/03	43.12			45.6	44.1
2003/04	43.10	41.8	37.2	45.6	44.0
2004/05	43.34	44.2	38.1	46.8	45.2
2005/06	43.10	40.39	38.1	46.8	45.2

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

PRILOG B: REZULTATI DOBIJENI KORIŠĆENJEM RAZLIČITIH DEFINICIJA GODINA ISTRAŽIVANJA

3.8 U ovom prilogu predstavljamo naše rezultate koristeći cikluse istraživanja definisane uvođenjem izmena u upitnicima.

3.9 Postoji razlika između vremenskog okvira uzorkovanja i vremenskog okvira uvođenja izmena u upitnik. Uzorkovanje je učinjeno za domaćinstva koja su anketirana u periodu od juna do maja svake godine. Izmene i dodaci anketnog upitnika su urađeni u januaru, počevši od 2005. godine. Izbor domaćinstava i PO koji su uzorkovani svakog meseca nije jasan, mada je 200 domaćinstava iz 25 PO dosledno istraživano. Međutim postoje dokazi da posledice istraživanja nisu reprezentativne za mesec ili za pola godine. Na primer, mnogo veći udeo stanovništva je ispitan svake druge polovine godine, nego u toku ostatka istraživanja. Prema tome, podela uzorka prema kalendarskoj godini dovodi do neobjektivnosti. Zaista, rezultati koji koriste cikluse koji su definisani kao u donjoj tabeli pokazuju različite trendove u siromaštvu.

3.10

Tabela B.1: Uvođenje novih upitnika

KOSOVO IBD	Ciklus I	Ciklus II	Ciklus III	Ciklus IV
	IBD_2002-2003	IBD_2003-2004	IBD_2004	IBD_2005
Period	6/2002-5/2003	6/2003-6/2004	6/2004-12/2004	1/2005-12/2005
Broj posmatranja	2400 domaćinstava (960 ruralnih, 1440 urbanih)	2400 domaćinstava	1400 domaćinstava	2400 domaćinstava

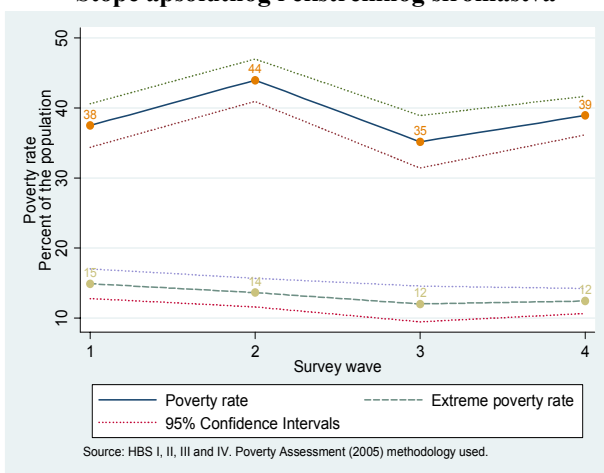
Tabela B.2: Statistika siromaštva dobijena korišćenjem PA05 metodologije

	Apsolutno Siromaštvo brojano po glavi		Ekstremno Brojano po siromaštvo glavi	
	Ponderisano	Neponderisano	Ponderisano	Neponderisano
6/2002-5/2003	37.93	43.56	15.43	18.30
6/2003-6/2004	45.14	41.83	13.85	13.64
6/2004-12/2004	35.79	31.61	12.43	10.39
1/2005-12/2005	39.72	39.13	12.68	13.24

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD. Napomena: Ovde se neponderisano odnosi na to da nisu korišćeni težinski faktori, pa prema tome ove procene su na nivou domaćinstva, nasuprot procenama na nivou stanovništva u "ponderisanim" kolonama.

Tabela B.3: Stope siromaštva dobijene korišćenjem PA05 metodologije

Stope apsolutnog i ekstremnog siromaštva



Stope urbanog i ruralnog siromaštva

	Urbano	Ruralno
2002/03	46.99	34.49
2003/04	42.73	46.01
06-12/2004	30.13	38.73
2005	34.95	42.39

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

Table B.4: Detaljna dijagnostika siromaštva sa revidiranim potrošačkim kategorijama

Po ciklusu	Apsolutno siromaštvo brojano po glavi stanovnika		Ekstremno siromaštvo brojano po glavi stanovnika	
	Ponderisano	neponderisano	ponderisano	neponderisano
6/2002-5/2003	40.6	46.0	17.9	20.1
6/2003-6/2004	46.9	42.8	14.5	14.4
6/2004-12/2004	37.3	33.0	12.8	10.7
1/2005-12/2005	42.1	40.7	13.1	13.7

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD. Ovde se neponderisano odnosi na to da nisu korišćeni težinski faktori, pa prema tome ove procene su na nivou domaćinstva, nasuprot procenama na nivou stanovništva u "ponderisanim" kolonama.

**Tabela B.5: Stope siromaštva dobijene korišćenjem alternativne
potrošnje i metodologijama granice siromaštva**

Definicija potrošačkih kategorija (CA)	<u>Stope siromaštva</u>			
CA I. CA sa metodologijom PA 05	PL 2002 prilagođen sa CPI			
	<i>ponderisano</i>		<i>neponderisano</i>	
Po ciklusu				
2002-03	37.9		43.6	
2003-04	45.1		41.8	
2004-05	35.8		31.6	
2005-06	39.7		39.1	
CA II u uporedivim istraživanjima (Landžou i Landžou, 2001)	PL 2002 prilagođen sa CPI		Neparametarska granica siromaštva	
	<i>ponderisano</i>	<i>neponderisano</i>	<i>ponderisano</i>	<i>neponderisano</i>
Po ciklusu				
2002-03	40.6	46.0		
2003-04	46.9	42.8	39.6	35.9
2004-05	37.3	33.0	39.2	34.8
2005-06	42.1	40.7	38.6	37.5
CA II u uporedivim istraživanjima	PL 2002 prilagođen sa CPI		Granica siromaštva bez spoljnog uzroka	
	<i>ponderisano</i>	<i>neponderisano</i>	<i>ponderisano</i>	<i>neponderisano</i>
Po ciklusu				
2002-03	40.6	46.0		
2003-04	46.9	42.8	37.8	34.9
2004-05	37.3	33.0	29.9	25.7
2005-06	42.1	40.7	33.2	32.5
CA I korišćenjm ekonometrijskih projekcija siromaštva (Stifel i Kristiansen, 2006; Elbers, Landžou i Landžou, 2003)	PL 2002 prilagođen sa CPI		Granica siromaštva Utvrđena bez spoljnog uzroka	
Po ciklusu	<i>ponderisano</i>	<i>neponderisano</i>	<i>ponderisano</i>	<i>neponderisano</i>
2002-03	29.7	34.7	38.2	36.2
2003-04	24.7	31.1	30.2	31.1
2004-05	28.8	30.1	38.8	32.3
2005-06	26.8	28.7	35.5	30.7

Izvor: Procene osoblja Svetske banke iz podataka IBD.

LITERATURA

AMP Kosovo. 2006. Kontekst ruralnog razvoja Kosova. *Poljoprivredni i ruralni razvojni plan za Kosovo*. (uzeto sa web-sajta <http://www.ampkosovo.com/ardp1.html> na 9/12/2006).

Carletto, C. , Davis, B. i Stampini, M., Zezza, A. (2004). *Zemlja u pokretu: Unutrašnja mobilnost i međunarodne migracije u post-komunističkoj Albaniji*. FAO (mimeo)

Deaton, A. and Zaidi, S. 2002. Uputstva za konstruisanje skupova potrošnje za analize materijalnog položaja. *IMŽS radni članak 135*.

Deaton, A. and Dreze, J. 2002. Siromaštvo i nejednakost u Indiji: Ponovno ispitivanje. *Ekonomski i politički nedeljnik* Septembar 7, 2002

Deaton, A. 2003. Prilagođene indijske procene siromaštva za 1999-2000. *Ekonomski i politički nedeljnik* Januar 25, 2003

Demery, L. and Groootaert, C. 1993. Ispravljanje za uzorkovanu neobjektivnost u merenjima materijalnog položaja i siromaštva u istraživanju životnog standarda Obale slonovače. *Ekonomski pregled svetske banke. Tom 77 br 2: 263-292*.

Elbers, C., Lanjouw, J., Lanjouw, P.,. 2003. Procene siromaštva i nejednakosti na mikro-nivou. *Ekonometrija*, Tom. 71, br 1 (Januar, 2003), 255-364.

Gibson, John. 2005. Statistički alati i metode procene za merenje siromaštva na osnovu istraživanja preseka domaćinstava. *Priručnik za statistiku siromaštva: Koncepti, metodi i upotreba politike*, 128-205 (uzeto sa web-sajta <http://unstats.un.org/unsd/methods/poverty/pdf/Chapter-5.pdf> na 9/12/2006)

Grimm, M. and Gunther, I. 2004. Kako postići rast siromašnih u siromašnim ekonomijama: Slučaj Burkine Faso. "Operacionalizacija rasta siromašnih" (uzeto sa web-sajta www.worldbank.org na 9/12/2006).

Howes, S. i Lanjouw, J. 1997. Poređenje siromaštva i dizajn istraživanja domaćinstava. *IMŽS Radni dokument broj 129*.

Lanjouw, P., i Kijima, Y. 2003. Siromaštvo u Indiji u toku 1990-tih: Regionalna perspektiva. *Svetska banka Radni dokument istraživanja politike 3141*.

Lanjouw, J, i Lanjouw, P. 2001. "Kako uporediti babe i žabe: Merenje siromaštva zasnovano na različitim definicijama potrošnje" *Pregled prihoda i blagostanja* Serija 47,

broj 1, Mart 2001.

Lohr, S. 1999. *Uzorkovanje – Dizajn i analize*. Prvo izdanje, Državni univerzitet Arizone, 0534353614 .

Lynn, P. 2004. “Razvoj metode uzorkovanja za istraživanja domaćinstva u posleratnoj Bosni i Hercegovini” *Statistike u tranziciji* Jun 2004 tom. 6, br. 6, pp. 953—977

Ravallion, M. 1994. “Bolji način za postavljanje granica siromaštva, “ Outreach #15, Mart 1994.

Zavod za statistiku Kosova (ZSK). 2005. Istraživanje poljoprivrede i domaćinstva 2005 Serija-Poljoprivredne i statistike sredine, Priština, Kosovo.

Stifell, D. i Christiaensen, L. 2006. Praćenje siromaštva u vremenu u odsustvu uporedivih podataka za potrošnju. *WPS3810*.

Tarozzi, A. 2005. Izračunavanje uporedivih statistika iz neuporedivih istraživanja, sa primenom na siromaštvo u Indiji. (uzeto sa web-sajta <http://www.econ.duke.edu/~taroz/TarozziComparability.pdf> na 9/12/2006)

